

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэбэ, субуотаба тахсар

2020 с. ОТ ЫЙЫН 11 КҮНЭ СУБУОТА № 55 (5585)

В Ил Тумэн

Петр Гоголев: Поправки Ил Тумэна учтены во втором чтении закона о государственной поддержке предпринимательства в Арктике

Государственной Думой 23 июня 2020 года принят во втором чтении проект федерального закона «О государственной поддержке предпринимательской деятельности в Арктической зоне Российской Федерации».

Предложения Государственного Собрания (Ил Тумэн) были учтены в законопроекте в ходе второго чтения.

Напоминаем, в Ил Тумэне межведомственной рабочей группой под руководством Петра Гоголева были выработаны предложения к законопроекту, которые стали основой для дальнейшего обсуждения законопроекта в Комитете Государственной Думы РФ по экономической политике, промышленному, инновационному развитию и предпринимательству.

На XIII пленарном заседании Ил Тумэна народные депутаты 26 февраля приняли отзыв к проекту федерального закона «О государственной поддержке предпринимательской деятельности в Арктической зоне Российской Федерации». Председатель парламента Якутии Петр Гоголев отметил, что концепция данного закона была поддержана с условием учета пакета предложений республики во втором чтении рассмотрения законопроекта в Госдуме РФ. Общими усилиями народных депутатов совместно с депутатом Государственной Думы Г.И. Данчиковой велась постоянная работа по учету позиции Республики Саха (Якутия).

Представители парламента Якутии неоднократно принимали участие в обсуждении законопроекта в Госдуме и Совете Федерации РФ, в заседаниях рабочей группы. В частности, большую работу провела Елена Голомарева, председатель Комитета Государственного Собрания (Ил Тумэн) по вопросам коренных малочисленных народов Севера и делам Арктики. Государственное Собрание (Ил Тумэн) предлагала принять отдельные меры государственной поддержки традиционной хозяйственной деятельности коренных малочисленных

народов, осуществляемой в Арктической зоне.

В результате принято решение, что при взаимодействии с Общественным советом Минвостокразвития будет подготовлен стандарт ответственности резидентов во взаимоотношениях с

коренными малочисленными народами. Правительством России будет также утверждена программа государственной поддержки их традиционной хозяйственной деятельности.

Якутские парламентарии с удовлетворением отмечают поддержку депутатами Госдумы предложений Республики Саха (Якутия), подчеркнул Председатель Ил Тумэна Петр Гоголев. Большинство поправок, внесенных Государственным Собранием (Ил Тумэн), учтены в ходе рассмотрения законопроекта во втором чтении.

Так, кроме поддержки традиционной хозяйственной деятельности КМНС, в рамках второго чтения из законопроекта исключены нормы: о принудительном отчуждении земельных участков (изъятии земельных участков) для государственных нужд в целях размещения объектов инфраструктуры Арктической зоны; о коллегиальном органе управления Арктической зоной, на который возлагалось рассмотрение и принятие мер, направленных на развитие субъектов Российской Федерации и муниципальных образований, относящихся к Арктической зоне.

В целях обеспечения общественного контроля за деятельностью резидентов Арктической зоны Государственным Собранием (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия) было предложено создание Общественного совета при уполномоченном федеральном органе с включением представителей общественных организаций, общероссийских объединений профессиональных союзов, работодателей, потребителей, научных организаций, экспертных организаций, физических лиц. Законопроект в настоящее время содержит статью об Общественном

совете Арктической зоны.

В целях поддержки малого и среднего предпринимательства по предложению Государственного Собрания (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия) снижен объем капитальных вложений заявителя для приобретения статуса резидента Арктической зоны до одного миллиона рублей.

Поддержано предложение якутских парламентариев о включении в состав комиссии по рассмотрению заявок для приобретения статуса резидента Арктической зоны представителей высших исполнительных органов государственной власти субъектов Российской Федерации Арктической зоны. Предложение о включении в состав комиссии представителей законодательных органов государственной власти субъектов Российской Федерации Арктической зоны в настоящее время не поддержано.

Учтено предложение Государственного Собрания (Ил Тумэн) о льготах в отношении резидентов Арктической зоны по федеральным региональным и местным налогам и возмещении части расходов по уплате страховых взносов в государственные внебюджетные фонды.

Как отметил Петр Гоголев, в настоящее время не поддержано предложение Государственного Собрания (Ил Тумэн), что отдельные меры государственной поддержки должны оказываться всему населению Арктической зоны. Ил Тумэн также настаивал о закреплении в законе положения о заключении соглашений недропользователей с регионами об участии в социально-экономическом развитии территорий промышленного освоения.

«Законопроект в настоящем виде вполне соответствует достижению целей и задач, поставленных перед нами руководством страны. Уверен, с учетом правоприменительной практики и в интересах северян закон будет совершенствоваться. Государственное Собрание (Ил Тумэн) всегда будет конструктивно подходить к данному вопросу», – сказал парламентарий.

Пресс-служба Ил Тумэна.

СИРИ СИКСИГИНЭН

РФ. От ыйын 7 күнүгэр Госдума депутаттара үһүс аабыга Арктика зонатыгар урбааны өйүүр туһунан сокуоннары ылыннылар. Бу туһунан СИА иһитиннэрэр. Сокуоннар Арктика туспа экэнэмиичэскэй зона буоларын мэктиэлиэхтэрэ, биисинэни тэриниигэ, чуолаан нолуокка араас чөпчөттиилэр баар буолуохтара. Балар Арктикаҕа сана тэрилтэлэри, үрдүк хамнастаах үлэ мистэлэрин тэрийэргэ төһүү буолуохтара. Сокуоннары таһынан РФ Бырабытталыстыбата Арктикаҕа үбү-аһы тардар дьонно кирэдьиит бырыһыанын субсидиялыры тобулуу. Маны таһынан сокуоннар Арктикаҕа олорор төрүт олохтоохтор олохторун-дьаһахтарын сайыннарар, көмүскүүр туһунан хас эмэ барыллаахтар. Россия бырабытталыстыбата олохтоохтор төрүт дьарыктарын өйүүр судаарыстыбаннай көмө бырагырааматын ылыныа. Арктикаҕа уопастыбаннай ээбиэт тэриллэ. Сокуоннары РФ Арктиканы уонна Уһук Иллини сайыннары министриэстибэтэ Россия президентэ В.Путин быһаарытынан бэлэмнээбитэ. Докумоннары РФ бырабытталыстыбата Госдумаҕа бу сыл олунньутугар киллэрбитэ.

РФ. Салгын аалынан айаны тэрийэччилэр пассажирдарга авиабилит төннөрүүтүгэр харчы онугар ваучеры биэрэр кыахтаннылар. Докумонна бырабытталыстыба бэрэссэдэтэлэ Михаил Мишустин илии баттаата. Докумонна сурулларынан, ыксалаах балаһыанньа үөскээтэбинэ эбэтэр куттал тынаатабына, мунутуур бэлэм буолуу эрэнимэ биллэрилиннэбинэ, авиахампаанньалар рейсы көтүрэр, пассажирга харчытын төннөрөр бырааптаахтар. «Тийэр-таһар тэрилтэ пассажиры тийиэхтээх сиригэр тирирдэр эбэһээтэлиэтибэтэ тохтогуллар, бу түгэнэ тийэр-таһар тэрилтэ, билиэккэ сурулла сылдьар күн-дьыл эмиттэн үс сыл иһигэр көтүү иһин уонна эбии онө иһин төлөбүрдэри ылар эбээһинэстээх», – диэн правовой информация интернет-порталыгар бэчээттэммит докумонна суруллар. Пассажир көтүүтүн аккаастыыр түгэнигэр тэрилтэ авиабилит иһин төлөбүрү төннөрүүхтээх.

СӨ. Уһук Иллини уонна Арктиканы сайыннары министриэ Александр Козлов уонна Ил Дархан Айсен Николаев 2024-2035 сылларга Уһук Иллини сайыннары туһунан кэспэттилэр. Бу туһунан Ил Дархан уонна бырабытталыстыба пресс-сулдуспатыгар сүгэнэн СИА иһитиннэрэр. Маны таһынан Александр Козлов уонна Айсен Николаев Саха сиригэр экономиканы чөлүгэр түһэри, дьон дьарыктаах, дохуоттаах буоларын ситиһии боппуруостарын көрдүлэр. Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэҕэ пандемия содулуттан биллэ эмсэҕэлээбит экономика салааларын өйүүр, дьон дьарыктаах, дохуоттаах буоларын ситиһиигэ суһал ыстаап тэриллэбитин туһунан эттэ.

СИА иһитиннэриилэринэн.

Суһал штаб иһитиннэрэр

Оройуон ыксаллаах быһыы-майгы эрэнимигэр

Оройуонна от ыйын 7 күнүгэр баһылык анал 30 №-дээх Дьаһалынан ыксаллаах быһыы-майгы эрэнимэ биллэрилиннэ. Хонуу ээлиэннэтиттэн 6-7 км чугас Холлобос учаастагынан 150 га эиннээх сиринэн оройуон стратегическай объектарыгар, нефтебаза уонна аэронавигацияҕа ойуур баһаара кутталы үөскөппитэ. Ол күн кизэтигэр тутатына Муома национальной нэһилиэгин

дьаһалтатын уонна оройуон ойуур хаһаайыстыбатын эппиэттээх үлэһиттэрэ 3 техникалаах, ол иһигэр икки трактор уонна квадроцикл баар, баһаары умулуннарыга бардылар. Түүннэри 10 чаас устата баһаары чугаһаппат сыалтан 7 км усталаах кэтит анал балаһа хорутулунна. От ыйын 8 күнүгэр тэрилтэлэртэн, үлэтэ суох сулууспа иһинэн учуокка турар дьон баҕа өттүлэринэн баһаары умулуннарыга көмөлөһө сырыттылар. Баһаар билигин арыыйда намыраабыт эрээри, күннэри-түүннэри кэтэбилгэ сылдьар. Бу хайысхаҕа үлэ салбанар.

Оройуон анал дьаһала тахсыбыт күнүгэр суһал штаб быһаарытынан СӨ Правительствотын бэрэссэдэтэлин бастакы солбуйааччы А.З. Колодезниковка көрдөһүү сурук бэлэмнэнэн ытыллына. Онно этиллэринэн баһаары умулуннарыга салгынтан уунан ыстарарга анал көтөр аалы ытан суһал көмөнү онорорго диэн. Биллэринэн, Хабаровскайдаагы ББМС вертолета Бурятия регионугар үлэли сылдьар.

«Муома оройуона» МТ пресс-киинэ.

Оройуон дьаһалтатыгар

От ыйын 6 күнүгэр ытыллыбыт суһал штаб мунһаҕар баһылык **И.П. Павлов** өрөспүүбүлүкэҕэ дьан ыарыы туруга биир кэмник бэлиэтэнэрин иһитиннэрдэ. Күн айы сүүс анарыттан ордук киһи ыалдыбыта биллэн тахса турар. Өссө биир киһи өлүүтэ бэлиэтэннэ. Куораттан ураты оройуоннарга үксүлэригэр тарҕаммыта дыксиннэрэр, ыаллы улуустарбыт Абый, Өймөкөөн, Үөһэ Дьааны, халымалар, бэл хотулартан Өлөөннө, Анаабырга дьанна хаптардылар. Улуустарга ыарыы 56 тахсыбыт түбэлтэлэртэн оҕолортон сыстыбытын эттэллэр. Кинилэр ыарыыны билибэккэ аһарда, илдэ сылдьахтарын сөбө бэлиэтэнэр.

Оройуонна кэли-барыы тохтообот, соробор күннэ иккилии самолет кэлэр. Бүгүгүнү туругунан 120-чэ оҕо куораттан сайылы, ол иһигэр бэйэбит оҕолорбут эргийэ төннөн кэлбиттэрэ биллэр. Билигин ол оҕолортон тус хонтуруолга 60-ча оҕо баар. Ити нэһиликтэргэ барбыт оҕолору ааҕан туран. Сорохтор, чуолаан улуус киинигэр кэлбит оҕолоох дьонно билсэбэттэр. Маны үөрэх тэрилтэлэрэ, олохтоох дьаһалталаар чуолкайдьахтарын наада. Ол эбэтэр оройуон тас өттүттэн кэлэр оҕо ыарыыга хаптарбатах буолуохтаах, оройуонтан төннөрүгэр соннук доруобай барыахтааҕа бары өттүттэн тус хонтуруолга тутулуохтаах.

Бу боппуруоска оройуоннааҕы киин балыыһа кылаабынай бырааһа **Н.Г. Павлов** билигин 26 оҕо дьыбэ олорор

эрэними тутуһалларын чуолкайдаата. Ол иһигэр 17 оҕо нэһиликтэринэн олороллор. Куораттан кэлэр сулууспалаахтар, командировкалаахтар түмүк анаалыстаах кэллэр. Ханнык да киһи туруга мөлгөөтө даҕаны, быраастары ынырыахтаах уонна дьыбэ соботох буолара ордук. Оройуонна бүгүгүнү туругунан эминэн-томунан, наадалаах тэриллэринэн саппаас балаҕа баар.

Оройуон киинигэр биир обсерватор үлэлиир. Обсерватор комедана **Е.В. Гореева** билигинитэ аармыйаттан сулууспалаан кэлбит икки эдэр дьон баалларын эттэ. Анаалыстара этэннэлэр этэ, ол эрээри тымныы күннэр тураннар, биир киһи күөмэйэ кытарбытын үнсүбүтэ. Манна тутатына дьуһурунай быраастар кэлэ сырыттылар.

Оройуоннааҕы административнай хамыһыһа эппиэттээх үлэһитэ **А.Ф. Сивцев** от ыйын 3 күнүттэн СӨ Ил Дархан анал Дьаһалыгар олобуран миэрэлэри тутуһары, ол иһигэр сирэйгэ маасканы тутта сылдьылыахтаах. Ол эбэтэр билигин мааската суох сылдьар дьон миэрэҕэ тардыллыахтарын, олохтоохтор 1000 солк. харчыга, дуоһунастаах үлэһит 15 тыһ. солк. харчыга тийэ ыстарааптанахтарын сөп. Бастаан сэрэтии үлэтин күүһүрдэн, кэһилли тахса турар буоллабына ирдэбиллэнэн сөптөөх миэрэлэри тутуһуохпун.

«Муома оройуона» МТ пресс-сулууспата.

Распоряжение Администрации МО «Момский район» № 130 от 07.07.2020 г.

О введении сил и средств районных звеньев Момского звена Якутской территориальной подсистемы РСЧС РС(Я) в режим «Чрезвычайная ситуация» на территории МО «Момский район»

В соответствии с Федеральным законом от 21.12.1994 г. № 68-ФЗ «О защите населения и территорий от чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера», постановлением Правительства Российской Федерации от 17.05.2011 г. № 376 «О чрезвычайных ситуациях в лесах, возникших вследствие лесных пожаров», Указом Главы Республики Саха (Якутия) от 02.07.2020 г. № 1296 «О введении режима чрезвычайной ситуации в лесах регионального характера, возникшей вследствие лесных пожаров на территории Республики Саха (Якутия)» наступлением IV класса пожарной опасности в лесах, на основании рекомендательного письма заместителя председателя Госкомитета по обеспечению безопасности жизнедеятельности населения РС(Я) № 22/07-2949 от 24.06.2019 г., увеличением количества и площади лесных пожаров в результате неблагоприятных природных условий, а также возникновений угрозы чрезвычайных ситуаций в населенных пунктах Момского района, распоряжаюсь:

1. Ввести с 21 часов 00 мин (местного времени) 7 июля 2020 г. силы и средства Момского районного звена Якутской ТП РСЧС РС(Я) в режим функционирования «Чрезвычайная ситуация» на территории МО «Момский район».

2. Определить границами зоны чрезвычайной ситуации территорию всех муниципальных образований Момского района.

3. МО «Момский национальный наслег» (Андреев А.В.) организовать сбор состава предприятий, организаций согласно Плану для тушения лесного пожара противопожарных формирований на тушение лесного пожара согласно постановлению № 11 от 10 марта 2020 г. «Об утверждении планов мероприятий по обеспечению пожарной безопасности на территории муниципального образования «Момский национальный наслег» по приложению №2 «Оперативный план привлечения на тушение лесных и торфяных пожаров противопожарных формирований и населения на территории МО «Момский национальный наслег».

4. АО «Саханефтегазбыт» (Ефимов П.П.) обеспечить работоспособность всех средств противопожарного оборудования и инвентаря и их наличие. Обновить и расширить минерализованную полосу, обеспечить противопожарный разрыв от объектов нефтебазы до лесного массива.

5. Филиалу "Аэронавигация Северо-Восточной Сибири" ФГУП «Госкорпорация по ОрВД» (Павлов Г.Н.) обеспечить согласно Плану привлечения сил и средств во время чрезвычайных ситуаций противопожарным оборудованием и инвентарем и их наличием. Обновить и расширить минерализованную полосу, обеспечить противопожарный разрыв от

объектов.

6. АО «Сахаэнерго» (Олейников И.В.) защитить от лесного пожара линии электропередачи ВЛ Хонуу-Буор-Сысы от которой осуществляется энергоснабжение населенного пункта.

7. ГАУ «Якутлесресурс» (Старков Е.А) подготовить договор аренды трактора «Агромаш» КП «Дороги Арктики» (Терешкин К.К.) для проведения работ по опашиванию минерализованной полосы в пределах 5 км зоны от с. Хонуу.

8. КП «Дороги Арктики» (Терешкин К.К.) подготовить бульдозер «Агромаш» для работ по опашиванию минерализованной полосы вокруг границ лесного пожара.

9. ГАУ «Якутлесресурс» (Старков Е.А), лесничему Индигирского Лесхоза Варламову С.А. определить место и схему проведения минерализованной полосы с учетом рельефа местности.

10. Представительство «ЦЗН Момского района» (Архипова С.А.) формировать список стоящих на учете в представительстве «ЦЗН Момского района» для привлечения в тушении лесного пожара.

11. Дежурному ЕДДС составить список задействованных лиц на пожаротушении, держать постоянную связь с руководителями и оперативной группой.

11.1 Обеспечить осуществление мероприятий по тушению возникающих лесных пожаров в соответствии со сводным планом тушения лесных пожаров на территории Момского района, обеспечить в случае необходимости передислокацию дополнительных сил и средств для тушения лесных пожаров в рамках межрайонного маневрирования.

11.2 Провести мониторинг пожарной опасности в лесах и лесных пожаров на территории Момского района.

11.3. В соответствии законодательством обеспечить проведение комплекса мероприятий, направленных на ограничение посещения населением лесов.

11.4. Усилить через средства массовой информации разъяснительную работу среди населения по исполнению правил пожарной безопасности в лесах.

12. Рекомендовать главам муниципальных образований в установленном законодательством порядке осуществлять дополнительные меры по проведению противопожарных мероприятий:

12.1. Назначить своими правовыми актами руководителей работ по ликвидации чрезвычайных ситуаций на территории муниципальных образований.

12.2. Организовать круглосуточное дежурство руководящего состава органов местного самоуправления муниципальных образований Момского района в период действия режима «Чрезвычайной

ситуации».

12.3. Уточнить планы действий по предупреждению и ликвидации чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера.

12.4. Принять дополнительные меры по обеспечению бесперебойного функционирования всех систем жизнеобеспечения и объектов и социальной сферы, коммунальных служб, систем энергообеспечения.

12.5. Осуществить меры по поддержанию в готовности к исполнению резервов материально-технических средств, а также резервных источников электроснабжения на объектах социальной сферы.

12.6. Обеспечить своевременное доведение до населения через средства массовой информации и по иным каналам связи информацию об ухудшении пожарной обстановки, задымленности населенных пунктов, а также усилить работу среди населения по разъяснению правил поведения в неблагоприятных условиях, связанных с природными пожарами и соблюдении требований пожарной безопасности.

12.7. Провести проверку и при необходимости обеспечить исправное состояние источников наружного противопожарного водоснабжения.

12.8. Организовать патрулирование населенных пунктов силами населения и членами добровольных пожарных формирований.

12.9. На заседаниях комиссии по предупреждению и ликвидации чрезвычайных ситуаций и обеспечению пожарной безопасности утвердить дополнительный комплекс мероприятий, направленных на обеспечение пожарной безопасности в муниципальных образованиях.

12.10. Принять меры по подготовке для возможного использования землеройной, водовозной, поливочной и иной техники, приспособленной для целей пожаротушения, сформировать перечень необходимых горюче-смазочных материалов и питания.

12.11. Организовать своевременное представления докладов об угрозе возникновения и (или) возникновении крупных пожаров (загораний), а оперативный штаб МО «Момский национальный район» по координации действий сил и средств муниципального образования.

12.12. Докладывать оперативному штабу МО «Момский район» через «ЕДДС» МО «Момский район» РС(Я) каждые 2 часа.

И. П. ПАВЛОВ,
глава МО «Момский район».

Олохпут биирдэ эрэ бэриллэр буоллаҕа. Ол иһин төһө кыалларынан бэйэбит ырыбытыгар орто сэринэн үчүгэйдик уонна ситиһилээхтик айа-туга сылдьарга кыһалыахтаахпыт өйдөнөр.

Бүгүңнү кэпсээни сэбиэскэй кэмнэртэн саҕалыахха. Ону хоруонан биспэппит, үчүгэй син элбэх этэ, «ол да буоллар» дииргэ тийэбит. Оччолорго киһи барыта тэн буолуохтаах, ким да уһугулаан тахсан атыттартан ордуо-чорбойуо суохтааҕа. Бу, чуолаан, үп-харчы, баай-дуол өттүлэригэр сыһыаннаах этэ. Өскө ким эрэ килэйэн-халайан бардаҕына, дьон сөбүлээбэтэ үгүс буолара, хаарыаны былдьаан ылан кыра дохуоттаахтарга түңүспит киһи дьон кэтэх санаалааҕа. Билигин олох тутула уларыйан тийинэн-түгэнэн олоруу эрэ буолбакка, хаһыттыр харчылаах да буолбатаргын дэлэй үптээбин, атын да баайдааҕын-дуоллааҕын сыаналанар. Бу эмиэ сөп: бука, кыһалҕа кыһарыйдын дьон суох ини. Ол да үрдүнэн үрдүк материалнай таһымы киһи эрэ барыта ситиспэт. Дьинэр, психологтар быһаарбыттарынан, быгыахтыр баайдамматабын да иһин орто баайылыах ой-бото олоххо элбэхтэр, олоруохтарын сөп. Оннукка тийбэтэх буоллаахха, киһи бэйэтэ буруйдаах эбит. Биллэн турар, кырдыаҕастарга уонна ыарыһахтарга бу сыһыана суох, сэмэлиир-сунхалыыр айыы да буолуоҕа.

Сыһыа «ситиһиитэ суох буолуу синдрома» дьиннэ тийэбит, духуобунай баайга буолбакка материалнайга сыһыаран. Боростуой холобур, икки ыаллыыны ылан көрүүххэ. Биир дьизэ кэргэн дыбарыаска тэннээх коттеджаах, премиум-кылаас массынаалаах, уопускаҕа сире сиксигинэн күүлдэйдээн сынньаналлар, оҕолоро элитнэй дэнэр үөрэх кыһатыгар үөрэнэллэр, харчы дэлэйиттэн, наада тирээтэ да, спонсордыллар, меценатствонан дыарыктаналлар. Атына адыас атын хартыына, быһата, нэһиилэ тийинэн-түгэнэн олорор, хамнаһа кыратыттан

ДЬЭ, СҮРДЭЭХ ДА СИНДРОМ

эбэтэр үлэтэ суоҕуттан күнү ордорбокко буугунаан тахсар идэлээх. Кини тоҕо манныкка тийдэ, ситиһи кинини тоҕо тумнан хаамта?

Маннайгыта, бу киһибит оҕо сааһыттан тулалыыр эйгэтэн үчүгэйи көрдөөн булуон сүрүбүлдүү уонна онно суолта биэрэри хоноруутугар хоннорбот дьаллыктаах эбит. Төттөрүтүн, бэл айыһа көстүүлэрэ кинини дуоһунпаттар – кыһын олус тымныы, сайын аһара куйаас, быллыттаах халлаантан утуктуур уо. д. а. Кини санаатыгар, политика да сыысхаллаах, социальной көмүскэл ситэтэ суох, салалта да саарбах, ыала да итиччэ баайы оностубута иһэ истээх. Мэлдьи үнсэргин, сулана-сунхара сылдьарын иһин кини дьонго кэрэхсиппэт буоларга тийэр. Ким сөбүлүүбэй, арай фонтантан бадараан былаастаах уу уһуурдаҕына, онон дьон киниттэн тэйис хаамара чуолкай.

Иккиһинэн, табыллыбатах киһи сүрүн дьарыга «буруйдаах Моттойону» көрдөөһүн уонна ситиһиитэ суох буолбутун атын дьонногору түһэрэн ыраас хаала сатааһын. Киниэхэ «Тугу гыныахха?» дьин боппуруос оннугар «Буруйдаах кимий?» дьин өрө тутулар, ол түмүгэр күн-дьыл ааһан, кини турбут сиригэр хамсаабакка тоһоҕолонон хаалар. Эмиэ холобур, өскө киниттэн

дохуоттааныан этэ, урбаанньыкка холонон көрүү диэтэххэ, хоруйа холку буолуоҕа: «мигин онно ким өйүүбэй» эбэтэр «атылыан хайаан ИП N. курдук дьон харчытын сүүйүөм суоҕа» дьин. Чемпион-спортсмены кэпсээтэхтэринэ, кини тугу этиэхтээҕэ таайыллар – м и и г и н т р е н е р хамаандаттан туоралпатаҕа буоллар, кыайыи лиэнтэтин илиниэхтээҕим хаалла.

Эбэтэр, үлэҕэ ылыллар кэпсэтиигэ хойутаабыт, сэрэйиэххэ – оптуобус буруйдаах. **Үсүһэ**, ситиһиитэ суох буолуу төрдө атын дьон түбүктээх уонна дьин-чахчы таһаарылыах, туһалаах үлэлэрин сыаналаабаҕ буолууга сытар. Кини уус мандар онһуктары кэрөн баран этиэҕэ: «үчүгэй уһанар тэрриллээх, матырыйаал бөбөлөөх буолан харчыны хармааныгар угуннаҕа». Симфонической оркестр дирижерун талаанын кини эмиэ туора согуоҕа – илитинэн чэпчэкитик сапсынан үөҕүлүүр үбү үрүлэттэҕэ дьин. Дьинэр, бэйэтэ боруобалаан көрөн, көлөһүнүн үрүэйи сүүрдөн баран этиэхтээҕэ буолуо. Өскө табыллыбатах дьонтон дэлэйдик тийинэн олоруу, байы-тайы хайдаҕый диэтэххэ, кинилэр үчүгэй суох дииллэр, харчы бүгүн баар, сарсын суох дьин чопчулуохтара. Сэниэттик олорор туһугар тугу да гымматахтарын куйах курдук тутуохтара, ситиһиилээхтэри сыымайдаан күнү-дьылы халлаанна туойуохтара.

Онон психологтар этэллэр: «Айанна турунаары массынааҕар киирдиг. Уруулун бэйэлээх бэйэн салайабын, хайа диэки бараргын өйгүн-санааҕын чөллөрүтэ үлэлэтэн, бэйэн чуолкай билиэхтээххин, тийиэхтээх сиргэр этэннэ тийиэхтээххин».

Афанасий ИВАНОВ.

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

село Хонуу

	Суббота 11 июля	Воскресенье 12 июля	Понедельник 13 июля	Вторник 14 июля
Дневная температура	+25	+29	+23	+26
Ночная температура	+11	+13	+16	+16
Давление	743 мм	740 мм	736 мм	731 мм
Ветер	2 м/с (С)	1 м/с (СВ)	2 м/с (ЮЗ)	2 м/с (СЗ)
Облачность				
Осадки				

**ИНДИГИР
УОТТАРА**

2020 сыл иккис
аҕарыгар сурутун

Тэрилтэлэргэ – 1320 солк.
Биирдиилээн дьонго – 660 солк.

Хаһыакка сурутууну Евдокия
Ивановна Слепцова ытар, эбэтэр
редакцияҕа кэлэн суруйтарыахха
сөп.

П.И. ПАВЛОВКА МЕМОРИАЛЬНОЙ ДУОСКА АРЫЛЫННА

От ыйын 9 күнүгэр Муома оройуонун киинигэр Хонуу сэлээннэтигэр оройуон историятыгар киирэр умнуллубат түгэн буолан ааста.

Ол курдук Муомаҕа олобун улахан анарын анаабыт, оройуон социальнай-экономическай сайдыытыгар туунан да кэмнэмэт улахан кылааты киллэрбит билигин биһиги кэккэбитигэр суох ытыктыыр киһибит, Аҕа дойду сэриитин кыттыылааҕа, "Муома" совхоз урукку директора, Ленин уордьанын кавалера, ССКП XXIV съехин делегата, САССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Муома оройуонун бочуоттаах олохтооҕо, улахан дьэ кэргэн тапталаах аҕата, эһэтэ, хос эһэтэ Петр Иванович Павлов мемориальной дуоската арылларыгар элбэх киһи муһунна.

Манна Петр Ивановичы кытта "Муома" совхозка бииргэ үлэлээбит табаарыстара, үлээннээхтэрэ, совхозка араас сылларга үлэлээбит тыа хаһаайыстыбатын хонууттара, Муома оройуонун, Хонуу бөлүөлүгүн олохтоохторо үөрүүнү үлэстэ кэлилэр. Кинилэри кытта бааллар бу күннэргэ Дьокуускай куораттан көтөн кэлбит Петр Иванович олобун аргыһа, оҕолорун күн-күбэй ийэлэрэ Тамара Иннокентьевна, кыһа Любовь Петровна уонна уола, Муома оройуонун баһылыга Иван Петрович Павловтар.

Үөрүүлээх, истин-иһирэх ахтыылары Петр Иванович оҕото, Муома баһылыга И.П. Павлов, Муома национальной нэһилиэгин баһылыга А.В. Андреев, тыа хаһаайыстыбатын оройуоннааҕы управлениетын начальнига Ю.А.

Винокуров, Петр Ивановичтыын бииргэ үлэлээбит, алтыспыт дьонноро – ветеринарнай врач Е. К. Слепцов, "Муома" совхоз Үрүйэ Төрдүнээби отделениягыттан В.Г. Слепцов, Төбүлэх отделениягыттан К. К. Старков, совхоз механига В. Р. Аммосов, "оскуола-производство-үрдүк үөрэх" девинэнэн совхозка үлэлээбит 1971 с. оскуола выпускнига, РФ үөрэҕин бочуоттаах үлэһитэ А. И. Никулина, ветераннар оройуоннааҕы сэбиэттэрин председателэ Е. И. Слепцова иһитиннэрдилэр. П. И. Павлов төрөппүт кыһа, оскуола кэнниттэн 1973-75 сс. "Муома" совхоз Суон Тииттээби "Дьүкээбил" ыччат-комсомольскай биригээдэтигэр ыанньыксытынан үлэлээбит Л. П. Павлова аҕатын туһунан ураты истин ахтыыны долгуйан туран онордо, Муома олохтоохторугар махталын тирээтэ.

Мемориальной дуосканы Петр Иванович 22 сыл салайан үлэлээбит "Муома" совхозун урукку хонтуоратын (билигин Муома национальной нэһилиэгин дьаһалтата) иннигэр кэргэнэ Тамара Иннокентьевна, оҕолоро Любовь Петровна, Иван Петрович арыйдылар. Салгыы Арчы дьэитин ветеранара, ырыаһыттар Константин Старков, Мария Старкова, Юрий Ильин кэрэ ырыа ыллаатылар.

Мемориальной дуосканы арыыы

тэрээһинэ хаартыскаҕа түһүүнэн, "Муома" совхоз үлэтин кэрэһилиир стендэлэри көрүүнэн, директор Петр Иванович Павлов үлэлээбит кабинетыгар сылдыһынан түмүктэннэ.

"Муома" совхоз, Петр Иванович Павлов директордырын саҕана (ааспыт үйэ 60, 70, 80 сыллара), саамай сайдыбыт, өрөгөйдөөбүт сыллара этэ. Ынах, сылгы, таба ахсаана биллэрдик элбээбит, үүтү, эти ылы дэлэйбит, тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин олохторун, үлэлэрин тупсарыы күүстээхтик ытыллыбыт, үлэ эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһы күүһүрбүт кэмнэрэ – Муома оройуонун историятын биир саамай чаҕылхай кэрчик бириэмэтэ буолар.

Т. СЛЕПЦОВА.

Улуу Кыайы 75 сылыгар сэриигэ кыттыбыт, тыылга үлэлээбит биир дойдулаахтарбыт кэриэстэригэр санардыллан оноһуллубут сквер аһылыгытын истин иһирэх тылларынан олохтоох сынналан дьэитин директора А.

П. Никулина аста.

Быйыл фашистскай Германияны утары сэриигэ мөлүйөнүнэн дьон олобун толук ууран ситиһилибит Улуу Кыайыбыт 75 сылын бэлэитинбит. Онтон бүгүн бэс ыйын 24 күнүгэр 1945 сыллаахха Улуу Москуба

ТӨБҮЛЭХХЭ — САНА СКВЕР

куоракка аан бастагы Кыайы парада буолбут күнүгэр, тапталаах Чуумпу Кытылбытыгар үйэлэргэ ахтылар үтөө күн үүннэ. Бүгүн биһиги Ийэ дойду көмүскэлигэр сырдык тыннарарын толук уурбут хорсун буйуттарбыт, Улуу Кыайыны күүстээх үлэлэринэн уансыбыт тыыл, үлэ бэтэрээннэрин өлбөт-сүппэт ааттарын үйэтитэр саналыы оноһуллубут сквери арыгар үөрүүлээх түгэн тосхойдо.

Сквер сүрүн кизргэлин Кыайы стелатын үрдүттэн солко танаһы ылар чиеһи нэһилиэк баһылыгар Г. П. Соркомовка, нэһилиэк депутаттарын сэбиэтин бэрэссэдээтэлигэр Т. И. Кириллина, сэрии сылын оҕотугар нэһилиэк ытык кырдыаһаһыгар Д. А. Шкулевка биэрдилэр

Салгыы Улуу Кыайы кытыастар

кыһыл знамятын Төбүлэх орто оскуолатын бастын үөрэнээччилэрэ Сандал Николаев, Эрхаан Стручков, Максим Хабаров дохсун ытыс тыаһынан добуһуоллатан киллэрдилэр. «Тыыннаах уоту» уматар чиеэс бэриллэр нэһилиэк ытык кырдыаһаһыгар Д. А. Шкулевка. Улуу Кыайыны аҕалбыт биир дойдулаахтарын кэриэстэригэр анаан кыһыл курдуу баайыллыбыт веногу нэһилиэк эдэр ыччаттара Петр Никифоров, Олег Нучеканов уурдулар. Эбэрдэ тыллары нэһилиэк аҕа баһылыга Г. П. Соркомов, «Алгыс» түмсүү салайааччыта Л. А. Стручкова, нэһилиэк актыбыһа А. П. Гуляева эттилэр. Сэрии сылларын оҕолоругар Мария Гаврильевна, Дмитрий Арьянович Шкулевтарга, Варвара Семеновна Корякинаҕа, Евдокия Гаврильевна Хабароваҕа улуустааҕы бэтэрээннэр сэбиэттэрин аатыттан Улуу Кыайы 75 сылынан мэтээл туттарылынна.

Людмила СТРУЧКОВА.

Эцэрдэлибит!

Сибэккинэн симэммит, самаан сайын үгэннээн турдабына, охсуулаах от ыйыгар төрөөбүт сэрии сылларын оболорун Соболюохтон **КУЗНЕЦОВА Ульяна Васильевнаны** 75, Хонууттан **МЯРИКЯНОВА Калерия Германовнаны** 75, **ПЕТРОВА Светлана Куприяновнаны** 80 сааскытын туолбут үбүлүйдээх күннүтүнэн эбэрдэлибит!

Доруобуйаны, этэннэ буолууну бабарарыт.

Оройуоннаабы бэтэрээннэр эбэиттэрэ.

Күн тэнэ күндү киһибитин таптыыр кэргэммин, иһирэх ийэбитин, эйэбэс эбэбитин **Мария Николаевна УВАРОВСКАЯНЫ** Айыы сиригэр үктэммит алгыстаах күннүнэн, 60 сааскын туолар үбүлүйдүгүнэн итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Ыраас ыра санаалаах, амарах дууһалаах, улахан кыһамнылаах, уһулччу иистэнэр дьобурдаах, үтүө сүрэхтээх, асчыт бастыга, оҕуруотчут мааныта, үтүө-мааны Далбар Хотун буолабын.

Күндү кэргэммэр, ийэбитигэр, эбэбитигэр ыарыы ыалласпатын, кырдыы кыттыспатын, куруук үөрэ-көтө сырыт. Эн үөрүүгүн үллэстэргэ, Эн олоххун дьоллуурга мэлдьи бэлэммит.

Барыбытын түмэр дьобургун, угуйар күүскүн сыаналыбыт, киэн туттабыт, холобур оностобут. Биһиги дьэ кэргэн дьолугар доруобай буол, инники олохун дьолунаан добуһуолланнын. Таптыбыт, сыллыбыт.

Эбэрдэни кытта кэргэнин, оболорун, күтүөттэрин, кийинин, сиэннэрин.

Летний отдых детей

«РАДУГА» ДАРИТ УЛЫБКУ ДЕТЯМ

Назовите лучшее место для детей летом. Конечно же, это летний лагерь. Детский летний лагерь – это прекрасная возможность провести время с пользой. Это время и для активного отдыха, и для получения новых знаний и навыков, и для расширения кругозора, и самое главное, общение со сверстниками.

Недавно в с. Хонуу открылся летний лагерь «Радуга». Лагерь дневного пребывания посещают 45 детей с 1 по 4 классы. В каждом лагере по 11-12 детей. Наставниками работают опытные педагоги Тогмитова Д.М., Корякина В.А., Лыткина М.И. и Атласова С.В.

Особое внимание администрация школы и работники лагеря уделяют весьма актуальному вопросу – безопасности здоровья детей. В школе круглосуточно дежурит охрана, всё здание находится под видеонаблюдением. За здоровьем детей следит медработник. Каждый час проводится уборка и дезинфекция помещений. Работа лагеря построена таким образом, чтобы каждый отряд находился изолированно. Массовые мероприятия не проводятся. Экскурсии, встреча с гостями также проводятся отдельно в отрядах по

установленному графику.

О работе летнего лагеря нам рассказывает начальник лагеря Снежана Валерьевна: «Началась вторая неделя смены. Проводим тематические дни. Мы планируем свою работу так, чтобы детям было интересно и познавательно. Дети посещают районную детскую библиотеку. Ходили на экскурсии в пожарную часть, в полицейский участок. Пригласили работников ГИБДД, ГИМС, инспектора по делам несовершеннолетних, чтобы они провели разъяснительную профилактическую беседу. В спортзале проводятся спортивные мероприятия, школа обеспечивает спортивным инвентарём. В кулинарном кружке дети приобретают полезные навыки. На первом уроке они приготовили полезный коктейль.

Активный отдых, свежий воздух улучшают аппетит и укрепляют организм. У нас трёхразовое питание – завтрак, обед, полдник. Так как нашим маленьким северянам недостаточно хватает витаминов, в меню лагеря включены фрукты, натуральные соки. Повара очень вкусно готовят.

Стараемся, чтобы каждый следующий

день был не похож на предыдущий и наполнен новыми впечатлениями, общением и встречами с интересными людьми. На этой неделе дети будут брать уроки по вокалу у Николая Роббек – солиста Государственного ансамбля «Туймаада». Также художник-скульптор Анна Саввина (г. Якутск) проведёт мастер-класс по изготовлению сувенира из гипса».

Да, жизнь в лагере, действительно, насыщенная! На пути к выходу в коридоре наткнулась на ребят. Идёт квест-игра, где детям было задано собирать как можно больше подписей. Поставив свой «автограф», увидела мальчиков, разглядывающих черепаха в «Живом уголке». Это ребята из 4 отряда. Капитанов Саша: «Мне здесь очень интересно, это лучше, чем сидеть дома. Понравился день индейцев. Ещё нравятся эстафеты. Здесь собрались хорошие ребята».

Гореев Рустам: «Мне здесь всё нравится. Очень интересно! С каждым днём всё интересней и интересней!».

Здорово, когда ребёнок ожидает завтрашний день. Каким он будет? Безусловно, необыкновенным и удивительным. Ведь лучшее место – это детский летний лагерь. Приятного летнего отдыха вам, ребята!

Валентина СТАРОСТИНА.

Кэриэстэбил

Сырдык өйдөбүлү өрүү ильдэ сылдыяхпыт

Бу сиргэ букатын кэлбит суох. Ол да буоллар, биһигининин бииргэ үөрэ-көтө, үлэли-хамсыы, инникигэ үгүс былааннаах эдэр киһи олус эрдэ олохтон букатын барара санаахха олус ыарахан...

Биһиги **Наташабыт** – **Наталья Ивановна Петрова** олус хомолтолоохтук күн сириттэн күрэммитэ от ыйын 11 күнүгэр 40 хонуга буолла. Наталья Ивановна биһиги детсадпытыгар 2000 сыллар сабаланыларыгар үлэли кэлбитэ. Наташа оҕолорго олус аламабай сыһыаннааба, оҕолору олус таптыыра. Төрөппүтэри кытта биир тылы булан бииргэ үлэлиирэ.

Үлэлиир кэмигэр хас да выпуһу таһаарбыта. Итиллээччилэрэ ситиһиилээхтик үөрэнэ-үлэли сылдыалларыттан олус үөрэрэ. Наталья Ивановна кэлэктиипкэ убаастанар үлэһит, эдэрдэргэ үтүө сүбэһит, наставник этэ. Наташа олус үөрүннэн, киэн майгылаах этэ. Ытыллар тэрээһиннэргэ хаһан да туора турбакка көхтөөхтүк кыттан иһэрэ. Үнкүү буоллар үнкүү, ырыа буоллар ырыа. «Кэлэктиип туһа» диэн дьэн наһаа эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһара. Үөрэбирии үлэһиттэрин оройуоннаабы

күрэхтэригэр бүттүүн кэлэктиибинэн индийскэй, 80-ус сыллардаабы диско үнкүүлэргэ астынан туран үнкүүлээбитэ. Утренниктарга персонажтарын уобарастарын олус итэбэтиллээхтик оонһуура. Айылбаттан бэриллибит талааннаах уруһуйдугу буолан, биир да декорация Наталья Ивановната суох оноһуллубата. Элбэҕи

ааһар буолан Наташа наһаа интэриэһинэй кэпсээнһит этэ, аахпытын киһини умсугутар гына кэпсиирэ. Туох эмит кыһалҕаны быһаартарарга Наталья Ивановна ылыннарарылаах тыла-өһө, сүбэтэ олус туһалааба. Үчүгүйдик билсибит-алтыспыт киһигин ааспыт кэмнэ «этэ» диэн ахтар олус ыарахан.

Наташа – улахан дьэ кэргэн ийэтэ, эйбэс эбэ этэ. Минньигэс астаах хаһаайка, сонунтан сонун рецептиринэн биһиэхэ үллэстэрэ. Күһүн аайы кэргэнэ Петр Петрович бултаабыт дьарбаатынан

күндүлүүр үгэстээбэ. Илиитигэр эмиэ олус талааннааба, ураннык баайара.

Оҕолорун туһугар олус кыһаллара. Биһиэхэ кэлэн кинилэр ситиһиилэринэн киэн тутта кэпсиирэ, онно дьолломмут сирэйэ харахпытгар бу баар курдук.

Үлэлээбит кэмин устата Наталья Ивановна сүрэбин сылааһын, дууһатын ууран туран үлэлээбит үлэтэ сыаналанан үгүс грамоталардаах. төрөппүттэр истин махталларын ылаара.

Былырыын эрэ сайын үөрэх дьылын этэннэ түмүктээн биһигини кытта «аны күһүнгэ диэри» диэн бакаалаһан тахсыбыта. Эмтэммэт ыарахан ыары буулаан, Наташаны ильдэ барбытыттан олус хараастабыт. Соһуйдубут, хомойдубут... Наташа үтүөрэн кэлиэ, ыарыыны кыайыа диэн бүтэһиккэ диэри эрэнэр этибит.

Наташа, Наталья Ивановна сырдык аатын, кини ситэ озорботох олоһун кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ салгыахтара, аатын ааттатыахтара. Ыраас санаалаах, киэн-холку майгылаах, сэмэй киһи – Наташа туһунан сырдык өйдөбүлү сүрэхпитигэр өрүү ильдэ сылдыяхпыт.

Бииргэ үлэлээбит кэлиэргэлэрэ.

Кэриэстэбил

ҮЙЭ-СААС ТУХАРЫ ӨРҮҮ БААР БУОЛУОҕА

Бу орто дойдуга Ийэ тапталынааһар күүстээх суох буоллаба. Харыстыабын күндү киһибитин сүрэхпит тэбэрин тухары, убаастыабын уйабаас дууһалаах киһибитин, таптыабын талы талба Ийэбитин.

Сайынғылы сылаас, сааскы күн көрсүбүтүм Эйигининин «Дорообо» харда бэрсиппитин бу баарды өйдүүбүн. Кырачаан унуохтаах, сандаарычы көрбүт эйбэс, элэккэй куластаах, кэрэ сэбэрлээх этин. Бастагы көрсүһүүбүт итинэн бүшпүтэ. Олох очурдара, онкуллара ордук санаппакка өнөйөн киирэллэр сэрэппэккэ. Талы талба далбар хотун диэн тыллар Эн кэрэ бэйэбэр уурбут-туппут курдук орубуна барсаллар. Эйиэхэ кийит буолан кэлбиппиттэн киэн туттабын.

«Ийэ», «Маама» бу тыллар киһини

киһи гыммыт буоллахтара. Күн сири көрдөрөн, сыралаһан, сылаан, таптаан, улаатыннанан киһи гына ииттэбэ. Күнүстэри-түүннэри «Оҕом эрэ этэннэ буол!» диэн илииэрин араарбакка сыраластаба. Ким билиэй ийэ сүрэбэ хас сиэптээбин?.. Ким этиэй Ийэ санаата төһө күүстээбин?.. Кыра сылдьан аахайбаккын куруук агтыгар баарыгар кыһаллыбаккын, эдэр сааскар эркин курдук эрэлин буоларын ирдиригэ дылы буолабын, орто, кырдыр сааска дьэ өйдүүгүн буоллаба Ийэ диэн күндүтүн. Халтайга бириэмэни ыппакка, кыра саастан Ийэни таптыырга, убаастыырга, сыаналыырга иитиэххэ кэлэр кэнчээри ыччаты.

«Мин дочам» диэн хара маннайгыттан ааттаабытын Эн миигин. Мин ийэм (хотунум) София Егоровна таптаан ааттыыр мин «маммим» наһаа да эриэккэс, дьобурдаах киһи этэ. Эн биһиэхэ амарах

сыһыанын, солбуллубат сүбэлэрин, күүстээх тапталын өрүү сүрэхпитигэр умуллубат кутаа уот буолан сыдыайа сылдыаба.

Ыарахантан толлубат, сыһаттан сонньуйбат, албастан арахсыбат гына сүбэлээн-амалаан эппит тылларгын куруутун сулус гына сирдэтэн ильдэ сылдыахпыт.

Хас биридди киһи орто дойдуга төрөөн-ууһаан, төннөр кэмнээх кэрдиистээх буоллаба... Биһиги күндү киһибит, ийэбит, эбэбит, хос эбэбит София Егоровна, Эн сырдык мөссүөнү хас бириддибит сүрэбэр үйэ-саас тухары, үүнэр күн сарданаларыны өрүү баар буолуоҕа. Күндү киһибит ахтабыт, суохтуубут, күүскэ таптыбыт.

Уола, кийитэ, сиэннэрэ, хос сиэнэ.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Момский филиал ГУП «ЖКХ РС (Я)» извещает об отключении водоснабжения **теплового пункта «ЦРБ» по улице Заложная, 7/1, 9, 11/1, 11/2, 13, 15, 19, 21, 21а, ул. Черемкина, 2, 4, 6 с 13 по 26 июля 2020 г.**

в связи с ремонтными работами.
* * *

Считать недействительным паспорт 9808, 161723 на имя Слепцова Иннокентия Алексеевича, выданный 25.12.2009 г. ТП УФМС России по РС (Я) в Момском районе.

Бу сыл бэс ыйын 4 күнүгэр күн-күбэй ийэбит, тапталлаах эбээбит, хос эбээбит **Вожжова София Егоровнаны** ыарахан ыарыы күн сириттэн илдьэ барда. «Мин дьоллоох да олобу олорубут эбиһин...» диин ийэбит бүтэник тыллара.

Кини 1949 сыллаахха ахсынны 19 күнүн тыйыс тымнытыгар Улахан Чыыстай, Үрүн Таастаах Мрамор хайатын тэллэбэр элбэх оҕолоох табаһыт дьиэ кэргэнигэр эстис оҕонон күн сирин көрбүтэ.

Ийэбит кыра эрдэбиттэн табаһыт түбүктээх үлэтин этинэн-хаанынан билэн, айылҕа оҕото буолан улааппыта. Оскуолатаабы сыллара Улахан Чыыстайга, Хонууга, Үөһэ Бүлүү Далыр оскуолатыгар аасыттарга. Кини биригэр үөрэммит доҕотторун, табаарыстарын, оҕо сааһын үтүө аргыстарын мэлди истинник санаан, сибээһин быспатаҕа. Оскуоланы бүтэрэн дьонун-сэргэтин кытта, убайын аатырбыт табаһыт Октябрьскай Революция уордыанын кавалера Петр Егорович Слепцов ыстаадагыгар таһаарылаахтык үлэлээн, ВДНХ мэтээлинэн, путевкатынан уонна үлэ ударнига, социалистическай уоталааһыны кыайылааҕа бэлэтиринэн наҕараадаламмыта.

Кинимеханик идэтин баһылаан өр сылларга оройуон кинигэр Хонууга "Юность" кинотеатрга үлэлээн бочуотунай грамоталарынан бэлэтирэммитэ, киносеть бэҕэрээнэ буолбута. Тыа сиригэр киносеть ыһыллыбытын кэннэ, ОДЬУОКХ-ба үлэһитинэн киирбитэ, эмиэ үтүө суобастаахтык үлэлээн ОДЬУОКХ бэҕэрээнэ буолбута. ОДЬУОКХ кэнниттэн Муоматаабы Айылҕа пааркатыгар олус бэринилээхтик, үтүө суобастаахтык үлэлэбэтэ. Хонуутаабы Арчы дьэтин актыыбынай кыттылааҕа, скандинавскай хаамыы көбүлээччигэ этэ. Айылҕа оҕото буолан тыаҕа сылдьарын олус сөбүлүүрү: сир аһын астырыын, эмтээх от араһын хомуйарын, бултуурун, ордук балыктырыын астынара. Суруйар талааннаабын биһиги соторутааҕыта эрэ билбиппит. Оҕо сааһын түгүннэригэр көрдөөх кэпсээннэригэр биридэстэрэ:

«Соньчаан күөлэ»

Онус кылааһы Далырга бүтэрэн кэлэн баран ыстаадаҕа дьоммор үлэлини табаһыттынан бардым. Сайыны олус үчүгэйдик атаардыбыт, ыстаада туруга үчүгэй. Күһүнү Буукчалкаан күөлүнэн, Чуук үрүһүнэн, Дарпырынан көһө сылдьан атыр аттары этиттибит. Биригээдэбит халын: ийэм, аҕам, убайым Бүөтүр, быраатым Гоша, тастыг быраатым Юрка, однокласснигим Никулин Сашка. Уолаттар табаҕа сыстаҕастар, наһаа үлэһиттэр этэ. Олортон билигин хайдах эрэ олохло аҕыйах ордон сылдьабыт. Хаарыан оҕолор, сорохтор ылдьан, сорохтор ол-бу түбэлтэттэн энин суорума суошаммыттар наһаа хомолтолоох. Ол дьыл олус таһаарылаахтык үлэлээбиппит. Миэхэ ВДНХ-ба путевка, бириэмийэ биэрбиттэрэ, ону мин барбакка аҕам кырдыр сааһыгар Москваны көрөн кэлиин диин аҕабын ыппытым. Сүрдээһин астынан кэлбитэ. Убайым Петр Егоровичка ол сайыныгар Октябрьскай Революция уордыанынан наҕараадаламмыта.

Кыһыныгар Эरिकит үрүһүн таңнаран

Хоонулдун диин үрэхтээх сиргэ ыстааданы кыстатар этибит, олунньу бүтүөр диири онно туруорарбыт. Эरिकит бараксан булда-алда баай сир. Туох-баар кыыл барыта онно элбэх.. Балыктаах, куस्ताах, тайах, табах, чубуку, бүүчээн, куобах, мас көтөрө, барытын ааҕан сиппэккин. Сирэ-дойдута кэрэтэ, хайалара өрө харбаһан, тонмот күөллэрэ, ото-маһа, сирин аһа киһи сааһан кэпсээбэт. Күндү түүлээһин эбэн кэбиһин.

Биридэ олунньу бүтүүтэ, кулун тутар сағана этэ дуу, ыстааданы төрөтүөхтээх сирбитигэр төттөрү Эरिकити өрө көһүү сағаланна. Аргыйы, ыксаабакка төрүүр табаны наһаа үтүрүйбэккэ, хас көспүт сирбитигэр хастыы эмэ хонон-өрөөн, бултанан айанныбыт. Эр дьоннор бултуу сыарҕалаах табанан тайахтыы, чубукулуу баран хаалаллар. Ийэм аҕабын кытта Сааһырга барбыттарга. Мин, уучабынан ыстааданы Эरिकити өрө салайан биэрээччи, ас астыбын, мас-муус бэлэмнибин, ыттарбын аһатабын, балааккаҕа соҕотоҕун хаалабын. Ол сылдьан ыстаадам табалара өрө үрүүлэн баран төннөн кэллэр, ону төттөрү үүрбүн.

Кырынаас диин уһун түүлээх мап-манан ыттаахпын. Аҕам хантан эрэ булан ағалан (Победа бирикэтигэр быһылааҕа) мизэхэ биэрбитэ. Кырынаастыын ыстаадабытын үүрбүт. Ол үүрэн истэхпитинэ сорох табалар аллара диэки сүүрү турдулар. Мин абаланан Кырынааска «күөй» диин соруйааппын ыстанна ээ, ытым бараксан. Хаары бурбачытан үүрэн ағалла ээ. Ол баран истэхпинэ иннибэр күөл көстөр.

Көрдөхпүнэ, табаларым күөл мууһун тоғута үктээн ууга түһэ-түһэ күөрэйлэр. Уой, ыксаатым. Тиийин көрбүтүм, кээни эбит, мууһа чараас, биир да таба өлө сытара, уста сылдьара көстүбэт. Ыстаадам үрүһү өрө бара турда. Мин туғу гыныахпын толкуйдуу туран аҕам тыныччылар баалларын санаатым, кэлэн балыктаан көрүүххэ диин баран уучаппар олонор балааккаттан ол күөгүбүн ағалан ууга бырахтым. Аҕыйах мүнүүтэ тура түһэн баран төттөрү тардан истэхпинэ, туох эрэ тардыбата дуо?! Хата ыһыктыбатым. Бу ыарахана дибин диин, үтүлүкпүн устан баран соһон таһааран истэхпинэ, лескам тарбахпар быһа киирэн хаан бөҕөтө буоллум. Ол да буоллар соһон таһаардым ээ.

Улахан да сордон эбит. Үөрүү бөҕөтөбүн. Илим хаана эрэ туға эрэ, өссө бырахтым. Ол курдук аҕыс устуканы хаптардым. Балыктарым барыта туруору туттааһына түөһүм ортогунан уһуннахтар. Балааккабар илдьээри биир эрэ балыгы нэһилэ сыһан-соһон ағалдым. Сорохторун суолбар түруору туруортаан кэбистим. Кэлэн оһох оттон, чэй оргутан, ас астаан дьоммун булчуттарбын күүттүм. Сордонмун балаакка аҕабар ойоннорө уурдум. Кэллилэр. «Һок! Ким эрэ кэлбит, сордон

ағалбыт» дэһэллэр. Тула көрүнэллэр, суол суох, хантан сордон кэллэ дэһэллэр. Кирибиттэригэр кэпсээн бөҕө буоллум, киригинбин эгин.

Хайҕааһын бөҕө, ас-үөл толору. Кинилэр эмиэ бултуйбуттар. Сордонмун үргүлдүү балааккаҕа соһон киллэрэн кыһан көрдүлэр. Эмиһэ диин сүрдээх, сыата саккыры сылдьар, дьин эмис чыыр курдук этэ. Минньигэс эттээх, эмис сордону онно билбитим. Сарсыныгар бары балыкты бардылар, мин күөс өрөбүн. Элбэһи хаптарбыттарга.

Онтон ыла ол күөлү Соньчаан күөлэ диин ааттыыр буолбуттар мин дьонум. Билигин да ол диэки сылдьар дьон оннук ааттыллар үһү. Мин санаабар, дьин күөл буолбатах быһылаах этэ. Хайдах эрэ улахан кэтит араат дуу, эбэтэр кытыга туар күөл эбитэ дуу. Кэлин букатын хойут истэр этим, ол Каменистый диин ааттан Хоонулдун диин үрэхпит тэнкэтин тиитин кэрдэн уус-һаралар тиэһэн ылбыттэр этэ. Ол сылдьан күөлбүн дэлби толунан үлү тэптэрэн балыгын эспиттэр дииллэрин истэр этим».

Кэнники 4-5 сыл олоғун сылларын доғорун көрсөн куоракка Мархаҕа көһөн кэлбитэ.

Доғорун Александр, уола Вася эн минньигэс аскын, барытын сатыыр иискин, барыны билэр-көрөр сылааһынан сылдьаайар үтүө майгытын суохтуу сылдьабыт. Куруук биригэр сылдьан бултуурбут (саһыл, киис), балыктырбыт (собо, мунду), айаннырбыт, сылгы сылгылырбыт, сир аһын хомуйарбыт, мас кэрдэриб, оттуурбут, балык мэһиэтэ мас үөнүн хомуйарбыт ханан да умнулло суоҕа.

Наһаа да тулуурдаах, наһаа да кытаанах эбикин. Бүтэһик уһуккар тийэй олох иһин охсуһа шыппытын.

Тугунан дэ кэмнэмэт үтүө санаан, үчүгэй быһыын-майгын ханан да умнулло суоҕа. Ол эрэн бу сиргэ мээһэ кэлэн барбатын, 5 оҕо тапталлаах ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ буолантын, кинилэр Эн олоххун дьонуннаахтык салҕаатынар. Олорбут олоғун бүүс-бүтүннүү дьонун туһугар этэ.

Биһиги аймах, дьиэ кэргэн кизн туттуута Эн этин. Эн үтүө санаан сырдыгынан, сылааһынан сылдьаайар мөссүөнүн биһигини үөһэттэн харыстыы, хаххалыы, араҕаччылы сырыттын.

Уһун уугар сылаастык, сымнаҕастык угуй.

Күндү киһибитин сүтэрбит ыарахан күннэрибитигэр көмөлөспүт, тиһэх суолугар атаарбит бары дьоммутугар, кутурҕамытын холбообут Хонуу, Улахан Чыыстай, Ньурба, Үрүн Хайа, Үөһэ Бүлүү, Өлүөхүмэ, Дьоккуускай олохтоохторугар дирин махталбытын тиэрэбиз.

Доборо Александр Васильевич, оҕолоро, сиэннэрэ, кийинтэрэ, күтүөттэрэ, дьинийэ, балтыллара, бырааттара.

Ыкса олоҕор ыалбытыгар Аня, Альбина Николаевналарга, эбэтэр Ирина Петровнаҕа таптыыр бырааттара, сиэнэ

КОРЯКИН Юрий Александрович күн сириттэн соһумардык барытыгар дирин кутурҕаммытын тиэрэбиз.

Ыар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.

А. Р. Константинова дьиэ кэргэнэ.

Тэрийэччи: **СӨ Бырабытталыстыбата, "Сахабэчээт" СӨ Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтэ. Таһаараччы: "Сахабэчээт" СӨ Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтэ.**
677000, Дьоккуускай к. Орджоникидзе уул., 31 №-рэ, 124 каб., тел./факс: 8(4112)343917.
e-mail: sakhapechat@mail.ru
Генеральнай дириэктэр **Н. М. Стручкова.**

Сибээс эйгэтин информационнай технологияҕа уонна маассабай коммуникацияҕа надзорун федеральнай структуратын Саха сиринээһи бырабыланынатын 20.06.2019 с. бэриллибит сибидиэтэлистибэтин ПИ № ТУ 14-00520

Кылаабынай редактор М. П. СТАРКОВА.

Хаһыат нэдиэллээх иккитэ тахсар. Редакцияҕа киирбит суруктар төнүбэттэр.

Матырыйаалга ахтыллар чахчылар иһин эппитинэһин сурук ааптара сүгэр. Ааптар суругар этиллэр санаа хаһыат тутуһар хайысхатын атын буолуон сөп. Былларнирлар, рекламалар ис хоһоонноругар эппитинэһи туттаах киһи сүгэр.

® Реклама быһыытын бэчээттэнэр.

Хаһыат 55 №-гэр 16 ч. илин баттанна, 17 ч. график быһыытын бэчээккэ бэрилиннэ. Компьютернай талыта, верстка оройуоннаабы «Индибир уоттара» хаһыат редакциянай-полиграфическай комплекскка оһоһулан бэчээттэннэ.

Редакция, типография, таһаараччы аадырыһа: Муома улуһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-рэ. Кээмэйэ 1 усул. бөч. л. Тиража 360. Сыаната дуоһагар быһыытын. Телефоннара: 8(41150)2-10-21. Электроннай почта: indigir-uottara@yandex.ru